

Változócsillagok

Nóvakitörések 1988–1996

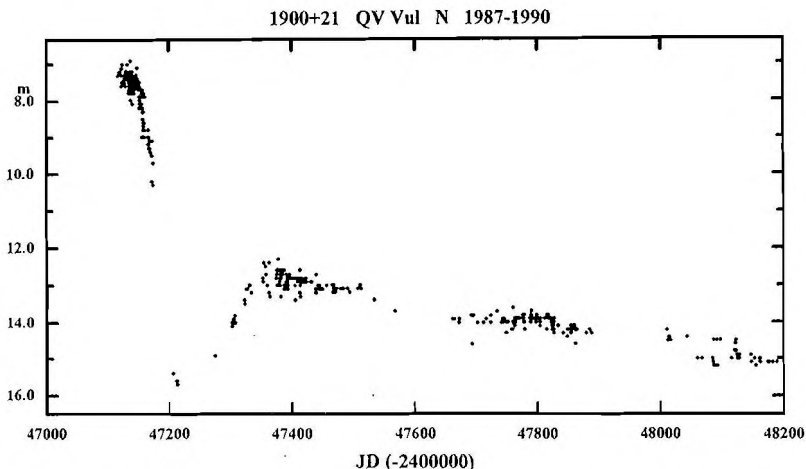
Lapunkban folyamatosan nyomon követjük a nóvafelfedezéseket, hiszen ez a csillagászat egyik olyan területe, melyen kulcsfontosságú az amatőr észlelők tevékenysége. Úgy tűnik, hogy az amatőr munka jelentősége nem hogy csökkent volna, hanem éppenséggel tovább növekedett a nóvakeresés terén.

Legutóbb 1988/5. számunkban foglaltuk össze az érdekesebb nóvakitöréseket, akkor az 1985–1987 közötti eseményeket követtük nyomon. Most jóval hosszabb időszak történéseit tárgyaljuk. Az észlelt nóvakitöréseket táblázatban soroljuk fel, a legjobban észlelt nóvák fénygörbéjét külön is bemutatjuk. Hagyományainkhoz híven a bemutatott fénygörbék elsősorban a hazai észlelők adatai alapján készültek.

I. táblázat. Nóvakitörések 1988–1996 között

Név	Felfedező	Típus	Max.	Min.
Nova And 1988 = PQ And	D. McAdam	*	10,6	18,5B
Nova Oph 1988 = V2214 Oph	M. Wakuda	NA	9,5	20,5B
Nova Sco 1989 = V977 Sco	W. Liller	N	11,0	20:
Nova Sct 1989 = V443 Sct	P. Wild	NB	9,5	<21 B
Nova Mus 1991 = GU Mus	WATCH	N	13,4V	21 B
Nova Her 1991 = V838 Her	M. Sugano, G. Alcock	NA	5	17,5R
Nova Cen 1991 = V868 Cen	W. Liller	N	8,7p	<22,5R
Nova Oph 1991/1 = V2264 Oph	P. Camilleri	NA	10,5	<22 R
Nova Oph 1991/2 = V2290 Oph	P. Camilleri	NA	9,3pv	<22
Nova Sgr 1991 = V4160 Sgr	P. Camilleri	NA	7,0	<21
Nova Sct 1991 = V444 Sct	P. Camilleri	NA	10,5	20 R
Nova Pup 1991 = V351 Pup	P. Camilleri	NA	8,2	21 R
Nova Sgr 1992/1 = V4157 Sgr	W. Liller	NA	7,0p	<21 j
Nova Cyg 1992 = V1974 Cyg	P. Collins	NA	4,5	17 R
Nova Sco 1992 = V992 Sco	P. Camilleri	NA	8,3	18:
Nova Sgr 1992/2 = V4169 Sgr	W. Liller	NA	7,8	<12,6
Nova Sgr 1992/3 = V4171 Sgr	P. Camilleri	NA	8,0	20,5:
Nova Oph 1993 = V2295 Oph	P. Camilleri	NA	9,5	<21,5
Nova Aql 1993 = V1419 Aql	M. Yamamoto	NA	7,6	<17 R
Nova Sgr 1993 = V4327 Sgr	M. Sugano	NA	7,9p	<12
Nova Lup 1993 = HY Lup	W. Liller	NA	7,7p	<17 R
Nova Cas 1993 = V705 Cas	K. Kanatsu, P. Collins	NA	5,5	17 R
Nova Sgr 1994/1 = V4332 Sgr	M. Yamamoto	*	8,0v	17
Nova Sgr 1994/2	Y. Sakurai	NA	10,8p	
Nova Oph 1994	A. Tago	NA	7,0	
Nova Cir 1995	W. Liller	NA	7,2	
Nova Aql 1995	K. Takamizawa	NA	8,1v	<14
Nova Cen 1995	W. Liller	NA	7,2	
Nova Cas 1995	M. Yamamoto	NB	7,0	18 R
Nova Sgr 1996	Y. Sakurai	*	10p	

A táblázat adatai önmagukért beszélnek: a nóva ideiglenes és végleges elnevezése után az első felfedező(k) következnek, majd a típus, a maximális fényesség (max.), végül a kitérés előtti fényesség (min.), amennyiben ismeretes. A táblázatban vastag betűvel olvashatók azon nóvák adatai, amelyekről elegendő adat gyűlt össze a fénygörbe elkészítéséhez.

A QV Vul (Nova Vul 1987) ugyan nem a tárgyalt időszakban tört ki, de leglátványosabb fényváltozásait 1988 elején produkálta

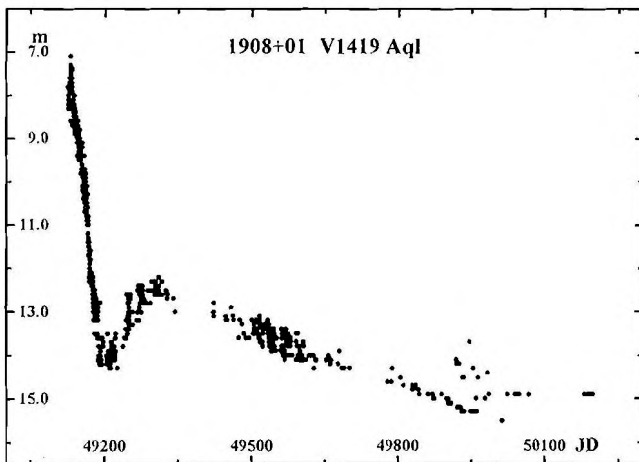
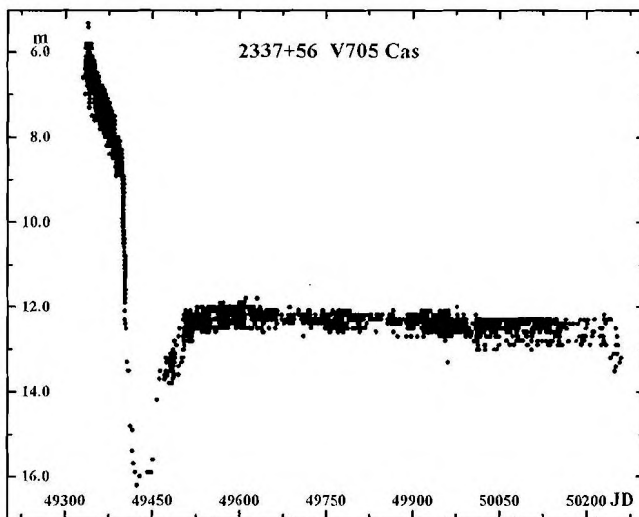
Az elmúlt időszak nem szűkölködött nóvakitörésekben, bár akadtak csendesebb évek is. Így pl. 1990-ben egyetlen nóvát sem sikerült találni, és az elmúlt évben sem dűskáltunk új csillagokban. Két változóról derült ki a behatóbb vizsgálatok révén, hogy valójában nem nóva: a PQ And UGSU típusú, míg a V4332 Sgr különleges változó.

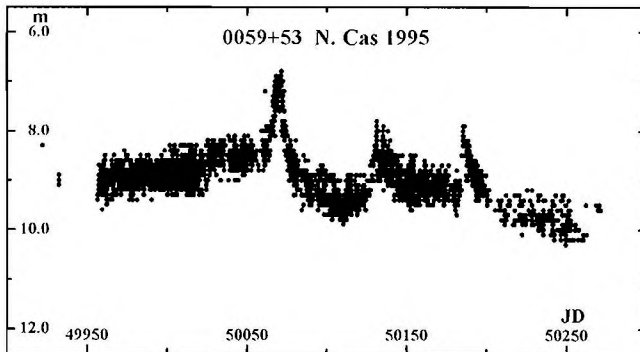
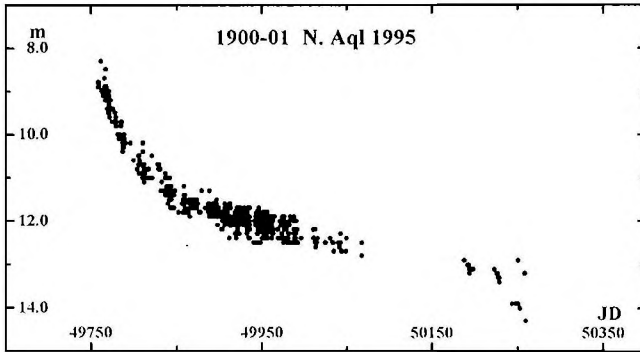
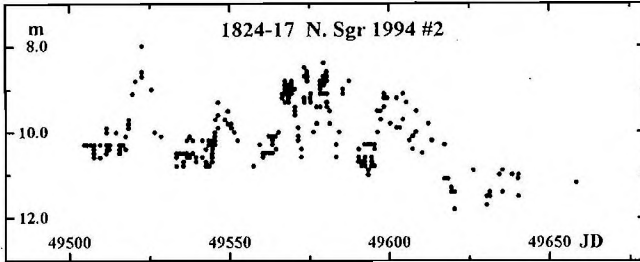
Úgy tűnik, végleg megtört a japán nóvavadászok hegemóniája. A japán észlelők együttesen „mündössze” 9 nóvát találtak, míg a két déli angolszász észlelő (Liller Chilében és Camilleri Ausztráliában) 15-öt fedezett fel. Egyértelmű, hogy a fotografikus nóvakeresés messze a legeredményesebb: a felfedezések zöme ennek a módszernek köszönhető. A vizuális nóvakeresők közül P. Collins és a veterán G. Alcock járt sikerrel. Az egzotikumot kedvelők számára megemlítjük, hogy Alcock a jó meleg szobából, plánparalel ablaküvegen keresztül észlelve fedezte fel a Nova Her 1991-et. Ugyancsak különlegességnek számít Liller 1989-es Nova Sco felfedezése, melynél egy teljes holdfogyatkozás sötétségét használta ki. 1992-ben végre igazi szabadszemes nóvának örülhettünk: a Nova Cygni 1992 4^m, 5-s csúcspontját ért el.

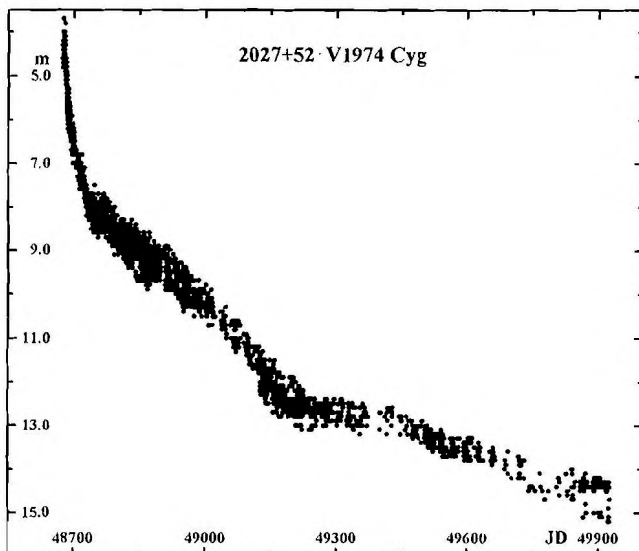
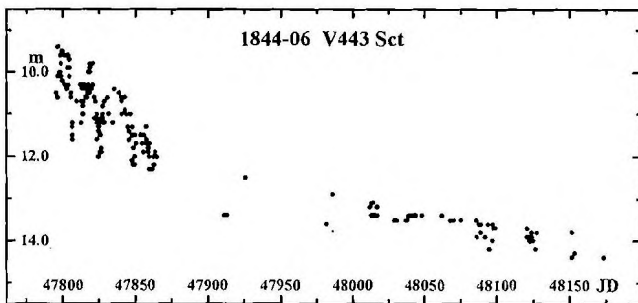
A változóészlelés savát-borsát a váratlan elhalványodások, kifényesedések jelentik. Három nóva leszálló ágán figyelhettünk meg DQ Her típusú „lemerülést”: a QV Vul (N. Vul 1987), a V 705 Cas (N. Cas 1993) és a V1419 Aql (N. Aql 1995) esetében. A QV Vul és a V705 Cas esetében a hirtelen lemerülés igencsak meglehetősen az észleléseket és végső soron a folyamatos fénygörbék elkészítését is. A V443 Sct, a N. Sgr

1994/2 és a N. Cas 1995 maximumbeli hullámzásai sem jelentettek kevésbé érdekes észlelési feladatot. (Közülük a Nova Cas 1995 hullámzásai jelenleg is jól észlelhetők.)

Minden további kommentár helyett lássuk a fénygörbéket, melyeket Kiss László készített el az MCSE Változócsillag Szakcsoport adatainak felhasználásával.

Összeállította: Mizser Attila

Változócsillag katalógus

Katalógusunk — bővített és javított — második kiadása a Magyar Csillagászati Egyesület Változócsillag Szakcsoportja programját tartalmazza, összesen 942 db változócsillag adatai találhatók meg benne. Közöljük a GCVS néhány, általunk is észlelt érdekesebb változóval kapcsolatos megjegyzéseit, ismertetjük a változócsillag típusokat, 15 jellegzetes fénygörbén keresztül mutatjuk be a hazai amatőrök által hagyományosan jól észlelt változócsillag típusokat. Kiadványunkat rövid észlelési útmutató zárja. Ára: 180 Ft (160 Ft)